

Retningslinjer for saker om personer over 18 år som står i fare for å bli utsatt for ufrivillige utenlandsopphold, eller som oppholder seg ufrivillig i utlandet

1. Om retningslinjene

Hvert år risikerer personer å bli utsatt for ufrivillige utenlandsopphold.

Retningslinjene er ment som et hjelpemiddel for offentlige instanser som kommer i kontakt med personer *over 18 år* hvor det er bekymring for at en person kan bli utsatt for ufrivillig utenlandsopphold. Det er viktig at de offentlige instansene kjenner til hverandre slik at oppfølgingen blir best mulig. Retningslinjene beskriver informasjonsdeling og varsling mellom offentlige etater som skoler, NAV, politi, helsetjenestene og krisesentre.

For personer *under 18 år* gjelder egne [retningslinjer for etterlatte barn i utlandet](#).

Personer over 18 år avgjør selv om de skal foreta en utenlandsreise. Norske myndigheter kan i begrenset grad yte hjelp til personer når de oppholder seg ufrivillig i utlandet.

Retningslinjene fremhever derfor viktigheten av å søke å forhindre en utenlandsreise dersom det er bekymring for at personen kan bli utsatt for ufrivillig utenlandsopphold. Videre beskriver retningslinjen hvordan man identifiserer om en person står i fare for å bli utsatt for ufrivillig utenlandsopphold, taushetsplikt og avvergingsplikt, oppfølging når personen oppholder seg ufrivillig i utlandet, og oppfølging ved retur til Norge.

Retningslinjene er utarbeidet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Politidirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Utenriksdepartementet, med innspill fra Statens sivilrettsforvaltning.

2. I hvilke saker gjelder retningslinjene?

Retningslinjene gjelder i saker der personer over 18 år enten oppholder seg ufrivillig i utlandet, eller der hjelpeapparatet eller personen selv frykter at vedkommende vil bli utsatt for ufrivillig utenlandsopphold.

Personen kan bli utsatt for ulike straffbare handlinger, som tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse, under utenlandsoppholdet. For å kunne gi den utsatte god veiledning, er [grunnleggende fenomenforståelse](#) om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og annen æresrelatert vold nødvendig.

2.1 Definisjoner av sentrale begreper

Med **negativ sosial kontroll** forstår vi her ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til norsk lov og internasjonale konvensjoner.

Kjønnslemlestelse er et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer.

Et **tvangsekteskap** er en ekteskapsinngåelse der en eller begge ektefeller ikke har mulighet til å velge partner selv eller velge å forbli ugift uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press.

Følg lenkene for å lese mer om [negativ sosial kontroll](#), [æresrelatert vold](#), [tvangsekteskap](#) og [kjønnslemlestelse](#) her. Du kan også kontakte [Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll](#) for å innhente kunnskap om disse fenomenene.

3. Kartlegging av situasjonen og avklaring av behov

Sakens alvorlighetsgrad er avgjørende for om andre instanser bør varsles eller ikke.

Det er derfor viktig at ansatte i hjelpeapparatet som kommer i kontakt med en person som er bekymret før en utenlandsreise, eller der den offentlig ansatte selv er bekymret på vegne av personen, kartlegger forholdet grundig.

Sentrale spørsmål som bør belyses i denne i kartleggingen kan være:

- Hvilke konkrete bekymringer har personen i forbindelse med reisen?
- Har det skjedd noe nylig som kan øke risikoen for at personen kan bli utsatt for ulike former for tvang eller bli skadelidende på andre måter av å reise til utlandet? Eksempelvis konkrete hendelser eller rykter som kan gjøre at personen er mer utsatt.
- Er avreisedato fastsatt, hva er den planlagte varigheten av reisen og er (retur)billetter kjøpt?
- Hva er formålet med reisen? Er formålet eksempelvis skolegang, ferie, delta i et bryllup eller besøke en syk bestemor?
- Er reisen frivillig? Hvis nei, hvem er det som tvinger personen til å reise?
- Hva kan skje hvis personen nekter å dra?
- Er personen utsatt for vold eller trusler? Hvem er det som i så fall truer? Hva er relasjonen mellom den som truer og den utsatte?

- Har personen helseplager som kan skyldes vold eller overgrep?
- Hvem skal personen reise sammen med? Skal personen reise sammen med noen under 18 år?
- Har personen opplevd at søsken eller andre i familien eller slekten har blitt holdt igjen i utlandet mot sin vilje?
- Skal personen reise til et land hvor Utenriksdepartementet [fraråder](#) reiser?
- Hvor skal personen bo i utlandet, på hvilken adresse og med hvem?
- Oppbevarer personen selv sitt eget pass?
- Pleier personen å ha ansvar for oppbevaring av eget pass på utenlandsreiser?
- Hva er personens oppholdsstatus og statsborgerskap?
- Har venner, medelever, kolleger eller andre utrykt bekymring i forbindelse med reisen?

Du bør også forsøke å kartlegge andre former for sårbarhet ved personen så langt det lar seg gjøre:

- Bryter personen med samfunnets-, familiens, eller kulturens normer for seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk
- Har personen en fysisk eller psykisk funksjonshemming
- Har personen verge, eller er personen fratatt rettslig handleevne?
  - Hvem er verge?
  - Hva inngår i oppdraget til vergen?
  - Skal vergen ivareta personens økonomiske og personlige interesse? (Du kan for eksempel spørre: Er det foreldrene dine som bestemmer over pengene dine?)
- Dårlige levekår/fattigdom/økonomisk avhengighet
- Begrensede norskkunnskaper? Lite integrert? Lite sosial kontakt/mangel på nettverk
- Har personen et rusproblem?

[Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll](#) kan veilede i denne kartleggingen og i de videre vurderingene. Drøfting av en sak kan foregå anonymt.

Dersom en kartlegging avdekker at det er nærliggende å tro at en person er, eller kan bli utsatt for vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, negativ sosial kontroll eller på annen måte kan bli skadelidende av å reise til utlandet, bør man gi råd og veiledning til personen selv, og vurdere behov for å be om samtykke til å varsle andre instanser for å forhindre utreise.

Dersom personen det gjelder ikke samtykker til at taushetsbelagt informasjon deles med andre instanser, må kontakten og deling av informasjon med andre instanser vurderes ut fra

reglene om taushetsplikt for den enkelte yrkesgruppe og offentlige instans. Både privatpersoner og yrkesgrupper er imidlertid omfattet av avvergingsplikten i straffeloven § 196. I tilfeller hvor det er nødvendig å dele informasjon med andre instanser for å avverge en straffbar handling som nevnt i straffeloven § 196, vil lovbestemt taushetsplikt ikke være til hinder for dette. Se kapittel 7 om taushetsplikt, informasjonsdeling og avvergingsplikt.

4. Slik kan du bistå hvis personen frykter et ufrivillig utenlandsopphold

Hvis det er fare for at en person skal bli utsatt for et ufrivillig utenlandsopphold, er det viktig å fraråde personen å reise. Det er begrenset hva norske myndigheter kan bistå med når personen befinner seg i utlandet.

Hvis avvergingsplikten i straffeloven § 196 er utløst må reisen forhindres ved å varsle politiet.

4.1 Saker som ikke er akutte

Hvis den instansen som har gjennomført kartleggingen kommer til at saken ikke er akutt, og avvergingsplikten ikke er utløst, er det opp til personen selv å avgjøre om vedkommende ønsker bistand fra hjelpeapparatet.

Det kan da være behov for å gi personen veiledning om hvilke hjelpetilbud som finnes. Bruk tolk ved behov. Ta også hensyn til den enkeltes forutsetninger for å forstå hjelpetilbudene og fremgangsmåten for å benytte seg av disse

Dersom personen ønsker bistand kan det være hensiktsmessig å etablere kontakt med hjelpeapparat og kompetansesentre som har erfaring med den aktuelle sakstypen. Avhengig av behovet kan Regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS), politi, Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, [NAV](#), og helsetjenestene bistå. Det kan det i noen tilfeller være mulig å arbeide med familien for å finne gode løsninger. Familievernkontorene kan bistå med dette. Familievernkontorene kan også bistå personer som frykter en forestående utenlandsreise med samtaler, eksempelvis for å styrkes til å ta egne valg. Les mer om disse hjelpetilbudene under ressurser i kapittel 8.

Saker som i utgangpunktet ikke blir vurdert som akutte, kan utvikle seg til å bli akutte. Der det er mulig kan det derfor være nødvendig at hjelpeapparatet følger utviklingen av saken i en periode. Se mer om akutte saker under i punkt 4.2.

Både praktiske og lovmessige hindringer gjør det vanskelig for norske myndigheter å hjelpe personer som befinner seg i utlandet. Den offentlige instans som er i kontakt med personen i forkant av en mulig utreise, bør derfor opplyse om følgende:

- Norske myndigheter har mye større mulighet til å hjelpe personer i Norge enn i utlandet. Norske myndigheter kan ikke utøve myndighet i andre land. Dersom man har behov for bistand fra for eksempel politi og helsevesen må norske borgere i utlandet normalt henvende seg til landets egne myndigheter.
- På grunn av sikkerhetssituasjonen og begrenset diplomatisk tilstedeværelse vil det være særlig vanskelig for en norsk utenriksstasjon å hjelpe personer som oppholder seg i land der det er gitt offisielle [reiseråd](#).
- Hvis personen har dobbelt statsborgerskap kan det være vanskelig for norske myndigheter å hjelpe personen som da blir betraktet som borger av oppholdslandet. I noen tilfeller har personen bare norsk statsborgerskap, men landet man befinner seg i anser likevel personen som statsborger av det aktuelle landet, fordi man f.eks. har foreldre derfra.
- Hvis personen har permanent eller midlertidig oppholdstillatelse i Norge, kan langvarig utenlandsopphold medføre at personen mister oppholdstillatelsen. For mer informasjon, se [udi.no](#).

Den som mottar en ytelse etter folketrygdløven plikter å underrette [NAV](#) om endringer i forhold som kan være avgjørende for om vedkommende fortsatt har rett til ytelsen. En slik opplysningsplikt følger av folketrygdløven § 21-3. Ved kjennskap til ufrivillige utenlandsopphold kan hjelpeapparatet kontakte NAV, slik at NAV kan vurdere hvorvidt vedkommende fortsatt har rett til ytelse. En eventuell stans i utbetaling av ytelse kan bidra til at den som befinner seg ufrivillig i utlandet får returnere til Norge av økonomiske årsaker. Om NAV kan varsles må vurderes ut fra den enkelte instansens eller yrkesgruppes taushetsplikt.

4.2 Akutte saker

Hvis det å reise til utlandet, uavhengig av om reisen er frivillig eller ufrivillig, vil utløse avvergingsplikten i straffeløven § 196, må reisen avverges ved å kontakte politiet. Du kan lese mer om avvergingsplikten under pkt. 7.2.

Er avvergingsplikten ikke utløst, men personen er utsatt for vold i Norge, eller det foreligger frykt eller trusler om vold eller andre lovbrudd ved en nært forestående utenlandsreise, bør vedkommende oppfordres til å kontakte krisesenter og politi. Det er viktig å være klar over at situasjonen for personer som er utsatt for vold eller negativ sosial kontroll i Norge kan forverre seg hvis vedkommende nekter å følge familiens avgjørelse om å reise. Politiet kan kartlegge trusler og iverksette ulike sikkerhetstiltak. En veileder om politiets arbeid ved vold i nære relasjoner finnes [her](#).

Videre kan Kompetanseteamet, etter at politiet har foretatt en sikkerhetsvurdering, vurdere å tildele plass i det [nasjonale bo- og støttetilbudet](#).

5. Oppfølging når personen oppholder seg i utlandet mot sin vilje

Når personen befinner seg i utlandet, er det vanskelig for norske myndigheter å bistå. Den utsatte kan imidlertid ta kontakt med nærmeste norske utenriksstasjon og be om [konsulær bistand](#). Se mer om konsulær bistand i kapittel 5.1.

Utenriksstasjonen er passmyndighet for norske borgere, og kan utstede et nytt pass når vilkårene for dette er oppfylt. Dersom personen ikke er norsk statsborger, er det viktig at utenriksstasjonen kontakter UDI tidligst mulig for å få avklart oppholdsstatus. Hvis personen har en utløpt oppholdstillatelse må den fornyes eller det må søkes om oppholdstillatelse på annet grunnlag for å kunne returnere til Norge. I de tilfellene hvor personen har beskyttelse i Norge, [men har mistet det norske reisedokumentet, må nærmeste utenriksstasjon og UDI kontaktes for å få nytt](#) reisedokument.

Ambassadene har ofte oversikt over aktuelle lokale hjelpeinstanser og hjelpeapparatet i Norge. Det er [Kompetanseteamet](#) som er utenriksstasjonenes kontaktpunkt i Norge i saker som handler om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll.

Ansatte i hjelpeapparatet i Norge, som gjennom egen kartlegging eller informasjon fra andre, er bekymret for en person som oppholder seg i utlandet, oppfordres til å kontakte [Kompetanseteamet](#). Kompetanseteamet kan mobilisere flere etater, inkludert utenriksstasjonene, raskt. Utenriksdepartementets operative senter er døgnbemannet og kan også kontaktes. NAV kan kontaktes for å vurdere hvorvidt utbetaling av eventuelle økonomiske stønader kan stanses. En stans i ytelser fra NAV kan være et insentiv for at personen returnerer til Norge. Om NAV kan kontaktes må vurderes ut fra taushetsplikten til den instansen som er involvert i saken

Oversikt over ulike ytelser fra NAV og rettighetene til disse ved utenlandsopphold finner du [her](#).

Hvis man er bekymret for omsorgssituasjonen til et medfølgende barn som befinner seg i utlandet, anbefales det å ta kontakt med Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Se kontaktinformasjon under pkt. 8 Ressurser.

5.1 Konsulær bistand

Norske utenriksstasjoner skal tilby konsulær bistand til norske borgere som er utsatt for eller frykter tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for frihetsbegrensning (negativ sosial kontroll). I slike saker kan utenriktjenesten kontaktes for råd og veiledning.

Fire utenriksstasjoner (Amman, Ankara, Islamabad og Nairobi) har egne spesialutsendinger (integreringsrådgivere) som har særlig kompetanse på å håndtere saker om personer som oppholder seg ufrivillig i utlandet. Disse rådgiverne er godt kjent med det norske hjelpeapparatet og er et viktig bindeledd mellom utenriksstasjonene og hjemmeapparatet.

5.2 Hva er konsulær bistand?

Norske myndigheter tilbyr konsulær bistand til nordmenn i utlandet i henhold til Wienkonvensjonen om konsulært samkvem av 1963.

Norske myndigheter kan imidlertid ikke utøve myndighet i andre land. Norske borgere må derfor normalt henvende seg til landets egne myndigheter for bistand fra for eksempel politi og helsevesen.

Konsulær bistand er bl.a. utstedelse av pass, nødlidenhetslån for hjemreise, bistand til hjemreise ved sykdom eller ulykke samt legalisering av dokumenter. Norske myndigheter kan bistå med å formidle forespørsler til vertslandets myndigheter dersom det er behov for bistand som går utenfor den konsulære bistanden.

Andre forhold utenfor norske myndigheters kontroll vil være avgjørende for hvilken bistand som kan gis, for eksempel den generelle sikkerhetssituasjonen i landet, geografisk avstand til nærmeste utenriksstasjon, dobbelt statsborgerskap og lover og regler i oppholdslandet.

5.3 Hvem kan få konsulær bistand?

Utenriktjenesten gir bistand til norske borgere i utlandet.

Sakene som gjelder personer med minoritetsbakgrunn er krevende fordi personen ofte oppholder seg ufrivillig i et land der UD har utstedt reiseråd. Dersom personen er statsborger av oppholdslandet eller har opprinnelse fra landet, vil landets myndigheter i mange tilfeller behandle vedkommende som en av sine egne borgere. Norge har ikke nødvendigvis ambassade eller annen konsulær representasjon i alle landene dette skjer.

Utenlandske borgere som er bosatt i Norge kan i visse tilfeller få bistand av norsk utenriktjeneste. Dette gjelder flyktninger eller statsløse personer bosatt i Norge som innehar norsk reisebevis for flyktninger eller utlendingspass. Det stilles krav om både bosetting i Norge, at vedkommende har norsk reisedokument og at dette reisedokumentet er benyttet på reisen. Dersom vedkommende utlending har reist på et annet reisedokument, må

eventuelle anmodninger om hjelp under opphold i tredjeland rettes til myndighetene i landet som har utstedt reisedokumentet.

Du kan lese mer om hvem som kan få konsulær bistand, og hvilket nivå av konsulær bistand som kan gis i Meld. St. 12 (2010-11) – Bistand til nordmenn i utlandet.

5.4 Hvordan varsle Utenrikstjenesten?

Kontaktinformasjon til alle norske utenriksstasjoner finnes på www.norway.no. Hvis utenriksstasjonen er stengt, kan du velge å bli satt over til Utenriksdepartementets (UD) operative senter i Oslo, som har døgnåpent. UD's operative senter kan kontaktes direkte på telefon: +47 23 95 00 00 eller pr e-post: UDops@mfa.no.

[Les mer om UD's bistand i saker om barn som er ufrivillig etterlatte i utlandet.](#)

6. Oppfølging av personen ved retur til Norge

Norske borgere og personer bosatt i Norge kan under opphold i utlandet blir utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, eller forsøk på dette. Det er avsatt midler til hjemreise til Norge i tilfeller der den utsatte ikke har mulighet til å dekke utgiftene selv. [Kompetanseteamet](#) mot tvangsekteskaps, kjønnslemlestelse og negativ kontroll forvalter disse [refusjonsmidlene](#). Søknaden fremmes av utenriksstasjonen på vegne av personen som trenger bistand til retur til Norge.

Mange kan trenge bistand av ulik art etter et utenlandsopphold der de har blitt utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse. Dette kan eksempelvis være behov for bolig, psykolog, økonomisk hjelp, ulike sikkerhetstiltak eller verge.

Kompetanseteamet kan bistå med å koordinere bistanden fra hjelpeapparatet i Norge. Det er den aktuelle utenriksstasjonen som skal kontakte Kompetanseteamet med anmodning om slik koordinering. Når personen returnerer til Norge kan Kompetanseteamet ved behov vurdere å tildele plass i det [nasjonale bo- og støttetilbudet](#) etter at politiet har foretatt en sikkerhetsvurdering.

6.1 Mulige konsekvenser av utenlandsopphold for rett til ytelser etter folketrygden

Folketrygden er en trygdeordning som gir økonomisk stønad ved blant annet sykdom, svangerskap, arbeidsløshet, alder, uførhet, dødsfall og medisinsk behandling.

Folketrygdloven § 2-1 første ledd definerer vilkårene for medlemskap i folketrygden. Personer som er bosatt i Norge er pliktige medlemmer av folketrygden. Som bosatt i Norge i folketrygdlovens forstand regnes den som oppholder seg i Norge, når oppholdet er ment å

vare eller har vart minst 12 måneder. Det følger av folketrygdloven § 2-1 annet ledd at personer ved midlertidig fravær fra Norge under 12 måneder fortsatt regnes som bosatt i Norge. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende skal oppholde seg eller har oppholdt seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere følgende år. Folketrygdloven § 2-14 definerer når det pliktige medlemskapet i folketrygden opphører. Det skjer når en person tar opphold i utlandet og oppholdet er ment å vare eller varer mer enn 12 måneder.

En person som flytter til Norge regnes som medlem av folketrygden fra innreisedatoen. Personer som har vært utmeldt som følge av langt utenlandsopphold vil regnes som medlem igjen fra innreisedatoen når de returnerer til Norge.

7. Taushetsplikt, informasjonsutveksling og avvergingsplikt

7.1 Taushetsplikt og informasjonsdeling

Ansatte i offentlig forvaltning har forvaltningsmessig taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Bestemmelsene er bindende for alle som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, så langt det ikke er gitt særregler i lov eller forskrift.

Forvaltningsloven § 13 oppstiller taushetsplikt for opplysninger om noens personlige forhold. Reglene i §§ 13 b til 13 e gjør unntak fra eller utfyller hovedbestemmelsen i § 13.

Her fremkommer det blant annet at

- samtykke fra personen det gjelder kan oppheve taushetsplikten
- taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger gis når opplysningene er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder
- et forvaltningsorgan kan gi andre forvaltningsorganer opplysninger når dette er nødvendig for å fremme avgiverorganets oppgaver

Flere yrkesgrupper har taushetsplikt etter profesjonslovgivningen. Dette gjelder for eksempel helsepersonell. På helse- og omsorgstjenesteområdet finnes flere bestemmelser som regulerer taushetsplikten: Hovedregelen om helsepersonells yrkesmessige taushetsplikt finnes i helsepersonelloven § 21. Denne korresponderer med pasienter og brukeres rett til vern mot spredning av opplysninger etter pasient og brukerrettighetsloven § 3-6.

Bestemmelsen i helsepersonelloven må ses i sammenheng med bestemmelsene om taushetsplikt i pasientjournalloven § 15 og helseregisterloven § 17. Det er også gitt bestemmelser om taushetsplikt i spesialisthelsetjenesteloven § 6-1 og helse og omsorgstjenesteloven § 12-1. Disse to bestemmelsene om forvaltningsmessig taushetsplikt har først og fremst selvstendig betydning for ansatte innen den offentlige helsetjeneste som ikke har taushetsplikt etter helsepersonelloven § 21.

I helsepersonelloven kap. 5 finnes enkelte unntak fra hovedregelen om taushetsplikt. Noen av de mest aktuelle er:

- Helsepersonelloven § 22: samtykke fra den som har krav på taushet
- Helsepersonelloven § 31: dersom nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom. I slike tilfeller kan politi og brannvern varsles
- Helsepersonelloven § 33: opplysningsplikt til barneverntjenesten "når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for omsorgssvikt».

7.2 Avvergingsplikt

[Avvergingsplikten](#) er forankret i straffeloven § 196, og gjelder for visse type lovbrudd. Ifølge denne bestemmelsen er enhver forpliktet til «gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått». Bestemmelsen lister videre opp hvilke straffbare handlinger som rammes av avvergingsplikten. Bestemmelsen gir også en plikt til å avverge følgene av en straffbar handling som opplistet. Den prinsipale plikten er imidlertid å avverge selve handlingen. Straffen for brudd på avvergingsplikten er bot eller fengsel på inntil ett år.

Plikten utløses altså der det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at en straffbar handling som opplistet vil bli begått, og det fortsatt er mulig å avverge handlingen.

Mishandling i nære relasjoner, som er straffbart i henhold til straffeloven §§ 282 og 283, er omfattet av avvergingsplikten. Det samme gjelder grov frihetsberøvelse jf. straffeloven § 255. Frihetsberøvelse innebærer innesperring, bortføring eller det å på annen måte rettsstridig frata noen friheten. Ved vurdering av om frihetsberøvelsen er grov skal det legges særlig vekt på frihetsberøvelsens varighet, om den har voldt ualmannelige lidelser, død eller hatt betydelig skade på kropp eller helse til følge. Også andre alvorlige lovbrudd som drap (§ 275), voldtekt, (§ 291), samt det å hensette noen i hjelpeløs tilstand, (§ 288), er omfattet av avvergingsplikten.

Tvangsekteskap etter straffeloven § 253, ekteskap med noen under 16 år etter straffeloven § 262 annet ledd og kjønnslemlestelse etter straffeloven § 284 tredje ledd utløser også en avvergingsplikt etter § 196.

Den viktigste avvergingshandlingen vil være å varsle politiet om forholdet. Dersom dette ikke er tilstrekkelig for å avverge den straffbare handlingen må man imidlertid forsøke å avverge handlingen «på annen måte». Dette kan for eksempel være å hjelpe den som er utsatt i sikkerhet til et krisesenter.

Avvergingsplikten etter straffeloven § 196 gjelder alle, både privatpersoner og yrkesgrupper. Taushetsplikten er ikke til hinder for plikten til å avverge de nevnte straffbare forholdene. Du skal allikevel ikke dele mer taushetsbelagt informasjon enn nødvendig for å avverge handlingen.

Hvis noen frykter å bli utsatt for de opplistede lovbruddene i straffeloven § 196 i forbindelse med et utenlandsopphold, det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at den straffbare handlingen vil skje, og det fortsatt er mulig å avverge handlingen, vil avvergingsplikten til den som får denne informasjonen være utløst.

Taushetsplikten er ikke til hinder for plikten til å avverge lovbruddene omfattet av straffeloven §§ 196 og 284.

Les mer om avvergingsplikten på plikt.no

8. Ressurser

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll er et nasjonalt tverretatlig fagteam som bistår hjelpeapparatet i konkrete saker som dreier seg om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, negativ sosial kontroll eller andre former for æresrelatert vold.

Kompetanseteamet veileder både første- og andrelinjetjenestene, for eksempel politi, barnehager, skoler, asylmottak, helsestasjon, barnevernstjenester, krisesentre, norske utenriksstasjoner og UDI. De kan også kontaktes av enkeltpersoner som er utsatt for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold eller negativ sosial kontroll.

Teamet består av representanter fra Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI), Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir) og Helsedirektoratet (Hdir).

Kompetanseteamets kontaktinformasjon er:

Telefon: 478 090 50 (mandag-fredag kl. 09:00-15:00)

E-post: kompetanseteamet@bufdir.no

- [Kompetanseteamet har også en egen nettside](#)

Utenriktjenesten

Utenriktjenestens hovedoppgave er å ivareta og fremme norske interesser i utlandet. Utenriktjenesten gir bistand til norske borgere i utlandet, herunder bistand i forbindelse med straffeforfølgning, ulykker, sykdom og dødsfall.

- [Se oversikt over norske utenriksstasjoner i utlandet.](#)

Utenriksdepartementets operative senter (UDops)

Utenriksdepartementets [operative senter \(UDops\)](#) er i drift 24 timer i døgnet 365 dager i året. En av senterets viktigste oppgaver er å håndtere nødsamtaler som rettes til utenriksstasjonene utenfor ordinære åpningstid.

Kontaktinformasjon Utenriksdepartementets operative senter:

Telefon: +47 23 95 00 00

E-post: UDops@mfa.no

Integreringsrådgivere ved utvalgte ambassader

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har integreringsrådgivere utstasjonert ved fire utvalgte utenriksstasjoner i land hvor større innvandrergreper i Norge kommer fra, herunder i Ankara, Amman, Islamabad og Nairobi. Integreringsrådgiverne jobber blant annet med enkeltsaker innenfor tematikken negativ sosial kontroll ved sine respektive ambassader.

Lenker til ambassadenes hjemmesider:

- [Den norske ambassaden i Ankara, Tyrkia](#)
- [Den norske ambassaden i Amman, Jordan](#)
- [Den norske ambassaden i Islamabad, Pakistan](#)
- [Den norske ambassaden i Nairobi, Kenya](#)

Helsetjenestene

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten har et ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep. Det samme gjelder for spesialisthelsetjenesten og i tannhelsetjenesten.

Helsetjenestene har en viktig rolle i å forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep og kan også ha en viktig rolle i å forebygge, avdekke og avverge situasjoner der personer står i fare for å bli utsatt for ufrivillige utenlandsopphold. Helsetjenestene skal ha kompetanse om negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse og skal kunne gi råd og hjelp eller henvise til aktuell hjelp og behandling for personer som er utsatt for dette.

Helsetjenestene skal sikre god kommunikasjon med personer som har begrensede norskkunnskaper og bestille tolk ved behov.

[Fastlegen](#) kan hjelpe pasienten videre.

[Helsestasjons- og skolehelsetjenesten](#) møter både foreldre og ungdom mellom 18 og 20 år som kan være i målgruppen. Helsestasjon og skolehelsetjenesten er et gratis tilbud til alle barn og unge (0-20 år), samt gravide. Helsestasjon er til barn 0-5 år og deres foreldre. Noen steder finnes det Helsestasjon for ungdom som er et gratis tilbud, hvor ungdom kan ta opp ting de ønsker å snakke om.

Andre nyttige lenker til helsehjelp:

[Psykisk helsehjelp i kommunen](#)

[Psykisk helsevern i spesialisthelsetjenesten](#)

[Overgrepsmottak](#)

[Legevakt](#) tlf.116 117

[De regionale ressursentrene \(RVTS\)](#)

De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er en ressurs for deg som i ditt arbeid møter mennesker berørt av vold og seksuelle overgrep, traumatisk stress, migrasjon eller selvmordsproblematikk.

Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996

Norge er tilsluttet Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn. Barne- ungdoms og familiedirektoratet er utpekt som norsk sentralmyndighet for konvensjonen.

Sentralmyndigheten skal samordne og koordinere kontakten mellom nasjonale og utenlandske myndigheter og mellom myndigheter og privatpersoner, påse at konvensjonens bestemmelser blir oppfylt, og skal fungere som en samarbeidende og koordinerende instans i forholdet mellom konvensjonsstatene.

Sentralmyndigheten i Bufdir bistår med veiledning i barnevernssaker på tvers av landegrensene, også i saker der barnet befinner seg i et land som ikke er tilsluttet konvensjonen. Sentralmyndigheten vil i denne sammenheng kunne bistå der det er bekymring for medfølgende barn som oppholder seg i utlandet.

Kontaktinformasjon til Sentralmyndigheten:

Telefon: 466 15 000

E-post: SentralmyndighetHaag1996@bufdir.no

- [Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen sin nettside](#)

Politiet

Hvis noens liv eller helse står i fare, må du umiddelbart melde fra til politiet.

- Kontakt politiet der du er på telefon 02800
- Nødnummer: 112

Utlendingsdirektoratet

Utlendingsdirektoratet (UDI) er den sentrale etaten i utlendingsforvaltningen.

UDI behandler søknader om beskyttelse (asyl), oppholdstillatelser, visum, statsborgerskap og reisedokumenter. UDI fatter også vedtak om bortvisning og utvisning. I tillegg har UDI ansvar for at alle asylsøkere får tilbud om et sted å bo mens de venter på å få behandlet søknadene sine, og for å finne gode løsninger for de som vil reise tilbake til hjemlandet sitt.

- [Kontaktinformasjon til UDI.](#)

Minoritetsrådgivere i skolen

Minoritetsrådgivere tjenestegjør ved et utvalg videregående skoler i flere av landets fylker. De har spesiell kompetanse om tvangsekteskap, negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Minoritetsrådgiverne gir blant annet veiledning til enkeltelever, bidrar til tettere samarbeid mellom skolen, det offentlige hjelpeapparatet og frivillige organisasjoner, og har samtaler med foreldre i enkeltsaker og i grupper.

Statsforvalteren

Statsforvalteren utfører ulike forvaltningsoppgaver på vegne av departementene. Statsforvalteren kontrollerer også kommunenes virksomhet og er klageinstans for mange kommunale vedtak. Statsforvalteren har derfor fagkunnskap på en rekke overordnede samfunnsområder, samtidig som Statsforvalteren besitter viktig lokalkunnskap.

Statsforvalteren skal også sørge for rettsikkerheten for den enkelte innbygger, virksomheter og organisasjoner ved å se til at grunnleggende prinsipper som likebehandling, likeverd, forutsigbarhet, uavhengighet, habilitet og rettferdighet blir ivaretatt i forvaltningen.

[Kontaktinformasjon til statsforvalterne](#)